

ẢNH HƯỞNG CỦA VĂN HÓA ẤN ĐỘ ĐỐI VỚI VĂN HÓA THÁI LAN

Indian cultural influence on Thailand's culture

LÊ THỊ ANH ĐÀO*
MAI THÚY BẢO HẠNH*

Ngày nhận bài: 02/6/2025, ngày gửi phản biện: 12/6/2025, ngày duyệt đăng: 27/7/2025

Nền văn hóa Ấn Độ được xem là một trong những cái nôi của văn hóa phương Đông. Văn hóa Ấn Độ trong thời kỳ cổ trung đại đã có những ảnh hưởng, lan tỏa mạnh mẽ ra bên ngoài, đặc biệt là đến các quốc gia Đông Nam Á. Bài viết giới thiệu khái quát về văn hoá Ấn Độ và ảnh hưởng đến Thái Lan, một quốc gia Phật giáo có sự tiếp thu, ảnh hưởng nhiều giá trị văn hóa, tôn giáo từ Ấn Độ. Kết quả nghiên cứu cho thấy, người Thái đã tiếp thu có chọn lọc những giá trị văn hóa Ấn Độ và không ngừng sáng tạo qua các giai đoạn để hình thành nên văn hóa Thái Lan ngày nay.

Từ khóa: Ảnh hưởng văn hóa, Ấn Độ, Thái Lan.

Indian culture is considered one of the cradles of Oriental culture. Indian cultural achievements in the ancient and medieval periods had a strong impact on the outside world, especially on Southeast Asian countries. This paper examines the imprints of Indian culture in Thailand, a Buddhist country that has absorbed various cultural and religious values from India. The research results show that, the Thai people have selectively absorbed Indian cultural values and continuously adapted them through different stages to formulate the current Thai culture.

Keywords: Cultural influence, India, Thailand.

Mở đầu

Thái Lan là quốc gia có hơn 95% dân số theo đạo Phật. Trong suốt chiều dài lịch sử, văn hóa Ấn Độ đã có ảnh hưởng rất lớn đến sự hình thành văn hóa Thái Lan. Người Thái vừa tiếp thu những giá trị văn hóa Ấn Độ, vừa sáng tạo, vừa hòa đồng với văn hóa bản địa để hình thành nên văn hóa Thái Lan ngày nay. Trên nhiều phương diện khác nhau, dấu ấn văn hóa Ấn Độ ở Thái Lan cho thấy những giá trị, tinh hoa của một nền văn hóa, văn minh lâu đời ở phương Đông đã góp phần to lớn tạo nên những di sản văn hóa đặc sắc của nhân

* Tiến sĩ, Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế; Tác giả liên hệ; Email: anhdaokls@gmail.com

* Thạc sĩ, Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế

loại trên đất Thái. Bằng phương pháp nghiên cứu lịch sử kết hợp với lập luận logic, bài viết luận giải những vấn đề liên quan đến lịch sử, văn hóa Ấn Độ và Thái Lan qua các giai đoạn lịch sử vừa mang tính đồng đại vừa mang tính lịch đại. Đồng thời, qua phương pháp phân tích, tổng hợp, bài viết cho thấy ảnh hưởng của văn hóa Ấn Độ đến Thái Lan trong mối liên hệ, tương tác giữa hai chủ thể trong bối cảnh chung của văn hóa phương Đông thời cổ trung đại.

1. Đôi nét về văn hóa Ấn Độ

Ấn Độ được biết đến là một trong những nền văn hóa, văn minh rực rỡ, lâu đời, là trung tâm văn minh của phương Đông thời kỳ cổ trung đại. Nói đến Ấn Độ là nói đến quốc gia có bề dày lịch sử, là xứ sở của tôn giáo, triết học, văn học nghệ thuật và kiến trúc, điêu khắc. Xuyên suốt chiều dài lịch sử, Ấn Độ có mối liên hệ chặt chẽ với các quốc gia Đông Nam Á, trong đó có Thái Lan.

Nền văn hóa Ấn Độ hình thành trên cơ sở những yếu tố về điều kiện tự nhiên, lịch sử, dân cư, trong đó có thể nói đến vai trò đặc biệt của hai con sông lớn là sông Hằng và sông Ấn. Từ hai con sông này đã hình thành nên đồng bằng Ấn - Hằng và trở thành cái nôi của một nền văn minh, văn hóa cổ xưa. Tác giả Lương Duy Thứ cho rằng: “Trên một diện tích đất đai rộng lớn, thiên nhiên có lẽ đã dùng đến nguyên vật liệu của mình để kiến tạo nên một đất nước Ấn Độ được trời phú cho nhiều nhất về của cải, sức mạnh và vẻ đẹp thiên nhiên trên một số điểm có thể coi là thiên đường của mặt đất” (Lương Duy Thứ, 2000, tr.129). Nền văn hóa Ấn Độ còn được biết đến những thành tựu đặc sắc về văn học nghệ thuật, kiến trúc, điêu khắc, triết học và những nghi lễ, phong tục tập quán, ẩm thực, trang phục đậm chất tôn giáo, tinh thần Ấn Độ. Bên cạnh đó, sự tồn tại dai dẳng của chế độ đẳng cấp cũng đã tạo nên sự đa dạng, phong phú trong quan niệm, tín ngưỡng của người dân. Có thể nói, văn hóa Ấn Độ có sự kết hợp giữa đạo và đời, tinh thần Ấn Độ là gắn bó với những giá trị truyền thống. Trải qua những biến thiên của lịch sử, con người Ấn Độ đã bền bỉ, kiên trì để kiến tạo những giá trị văn hóa đặc sắc kết hợp giữa yếu tố tinh thần, tâm linh và hiện thực.

Bằng con đường hòa bình, không cưỡng bức, áp đặt, văn hóa, tôn giáo Ấn Độ đã lan tỏa đến nhiều nước trong khu vực Đông Nam Á. Hai tôn giáo là Hindu và Phật giáo đã ảnh hưởng lớn đến hầu hết các nước Đông Nam Á, thể hiện rõ nét nhất là ở chữ viết, kiến trúc, điêu khắc, văn học nghệ thuật, quan niệm tín ngưỡng. Trên nền tảng văn hóa bản địa, người dân Đông Nam Á, trong đó có Thái Lan, đã tiếp thu có chọn lọc những giá trị văn hóa Ấn Độ và hoàn toàn “khu biệt” với nền văn hóa này. Trong thời kỳ cận đại, với sự xâm nhập và thống trị của chủ nghĩa thực dân phương Tây ở châu Á, nhiều quốc gia Đông Nam Á, trong đó có Thái Lan, đã có phần gián đoạn trong mối liên hệ với Ấn Độ. Tuy nhiên, với con đường đấu tranh giải phóng dân tộc mang một bản sắc riêng, con đường “bất bạo động”, Ấn Độ đã trở thành một trong những hình mẫu, cổ vũ tinh thần đấu tranh của nhiều nước trong khu vực.

Cùng với thành tựu và những giá trị văn hóa đặc sắc được lan tỏa, nói đến đất nước Ấn Độ, không thể không nói đến R. Tagore, người được cả dân tộc tôn kính. Nếu như J. Nehru

là người có công trong công cuộc phục hưng Ấn Độ về chính trị thì R. Tagore là người đã tái hiện lại những tinh hoa của văn hóa Ấn Độ. Qua góc nhìn, cảm thụ của một nhà văn, nhà hội họa, một nhạc sĩ, nhà phê bình, văn hóa Ấn Độ đã được tôn vinh với những giá trị mang tính thời đại. Đặc biệt, ông đã mang thông điệp, tinh thần hòa bình đến với thế giới. R. Tagore đã cống hiến vào di sản của nền văn hóa Ấn Độ đặc sắc những công trình đồ sộ về thơ ca, kịch, tiểu thuyết và nhạc họa. Có thể nói, “đường như chỉ mình ông đủ cho một nền văn hóa khiến nhiều học giả đã gọi thời hiện đại Ấn Độ là Thời đại Tagore” (Lương Duy Thứ, 2000, tr.224).

Văn hóa Ấn Độ là nền văn hóa đa sắc màu, có bề dày và sức ảnh hưởng, lan tỏa mạnh mẽ ra bên ngoài. Trong không gian văn hóa phương Đông, văn hóa Ấn Độ tồn tại với một sức sống bền chặt. Nhiều thành tựu về Phật giáo, Ấn Độ giáo, kiến trúc, nghệ thuật... đã ảnh hưởng đến các nước trong khu vực và góp phần không nhỏ vào quá trình hình thành nên những nền văn hóa phong phú, đa dạng ở phương Đông.

2. Ảnh hưởng của văn hóa Ấn Độ đến văn hóa Thái Lan

Vốn là một trung tâm văn minh có sức lan tỏa và ảnh hưởng lớn ở phương Đông trong thời kỳ cổ trung đại, Ấn Độ đã tạo ra sức ảnh hưởng lớn với các nước trong khu vực. Văn hóa Thái Lan hình thành và phát triển cùng với sự hình thành và phát triển các quốc gia sơ kỳ của người Môn, người Khmer và người Thái. Những quốc gia sơ kỳ này đã tiếp nhận văn hóa, tôn giáo của Ấn Độ. Ngay từ các thế kỷ đầu Công nguyên, các quốc gia sơ kỳ của người Môn và người Khmer đều là những quốc gia Phật giáo phát triển về mọi mặt. Người Môn, một trong những cư dân bản địa, đã tiếp thu Phật giáo từ rất sớm. Một số quốc gia sơ kỳ như Tharavadi (thế kỷ VI - XI), Hariphunchai (thế kỷ VII - XIII) là những quốc gia chịu ảnh hưởng rất lớn từ văn hóa Ấn Độ. Một số di chỉ khảo cổ học còn lưu lại tại Ù-Thoong, trung tâm của Tharavadi cho thấy, nơi đây đã tiếp nhận những ảnh hưởng của đạo Hindu, đặc biệt trong một số bi ký có ghi lại thông tin về việc khi vua Srihacsavacman kế vị đã dâng cho thần Hạnh phúc Sri Isanêva (biểu tượng của thần Shiva) những bài thơ, điệu múa hay nhất. Bước sang thời kỳ Ayutthaya (1350-1767), trên cơ sở tiếp thu văn hóa của người Môn, Khmer, văn hóa Thái Lan đạt đến đỉnh cao, trong đó về tôn giáo, họ theo Hindu giáo và Phật giáo Đại thừa ảnh hưởng từ người Khmer (về sau, khi chịu ảnh hưởng của người Môn, họ lại theo Phật giáo Tiểu thừa). Trên cơ sở nền văn hóa, văn minh nông nghiệp lúa nước, vốn là nền văn hóa bản địa, ngay từ mười thế kỷ đầu Công nguyên, các dân tộc Đông Nam Á nói chung và Thái Lan nói riêng đã tiếp thu nhiều giá trị văn hóa từ hai nền văn minh lớn của phương Đông là Trung Hoa và Ấn Độ. Trong đó, ảnh hưởng của văn hóa Ấn Độ đối với văn hóa Thái Lan đậm nét hơn cả.

Có thể thấy, mối liên hệ và ảnh hưởng từ văn hóa, tôn giáo Ấn Độ của các quốc gia sơ kỳ này bắt nguồn từ quá trình buôn bán và giao lưu văn hóa với Ấn Độ trong các thế kỷ đầu Công nguyên. Sự ảnh hưởng của Phật giáo Ấn Độ đến Thái Lan góp phần hình thành nên những nền văn hóa sơ khai của các quốc gia sơ kỳ trên lãnh thổ Thái Lan. Đến thế kỷ XII, XIII, người Thái dọc theo sông Dương Tử (Trung Quốc) tràn xuống Thái Lan

và gây ra các cuộc chiến tranh với người Môn, người Khmer. Người Thái đã chinh phục các quốc gia sơ kỳ của người Môn, người Khmer nhưng không loại bỏ mà lại tiếp nhận những giá trị văn hóa của họ. Cuộc tấn công của quân Nguyên - Mông từ phía Bắc xuống làm cho làn sóng di cư của người Thái trở nên ồ ạt. Vương quốc Lán Na của người Thái (Bắc Thái Lan) được thành lập, sau này là các triều đại của Vương quốc Ayutthaya... Họ đã tiếp thu rất nhiều yếu tố văn hóa của Tharavadi, Hariphunxay đồng thời chịu ảnh hưởng của Ấn Độ thông qua Myanmar và Sri Lanka. Ngoài ra, người Thái còn tiếp nhận văn hóa Ấn Độ qua Srivijaya, một vương quốc của cư dân vùng hải đảo tồn tại trong các thế kỷ VIII - XIII ở bán đảo Mã Lai và Nam Thái Lan. Như vậy, sự xuất hiện và phát triển của các quốc gia sơ kỳ thời cổ đại là kết quả của quá trình phát triển dân tộc, văn hóa Thái Lan. Gắn liền với quá trình này là sự lan tỏa, ảnh hưởng của văn hóa Ấn Độ, trong đó dấu ấn Phật giáo được thể hiện rõ nhất.

Phật giáo Theravada xuất hiện ở Thái Lan từ rất sớm. Những hiện vật còn lại như tháp Phra Pathom, các bánh xe pháp (pháp luân) bằng đá, các tấm thờ có hình Đức Phật bằng đất nung đều mang những đặc trưng tương tự như các biểu tượng xuất hiện ở Ấn Độ dưới thời Ashoka (thế kỷ III trước Công nguyên) (Viện Nghiên cứu Đông Nam Á, 1998, tr.169). Hay những công trình kiến trúc của người Môn trên đất Thái đã thể hiện một nền nghệ thuật đặc sắc mang đậm dấu ấn Phật giáo. Các tháp Phật giáo của người Môn thường là tháp vuông, có 5 tầng. Tháp của người Môn thường bề vế, uy nghiêm, thể hiện tinh thần Phật giáo Nguyên thủy. Khi có mặt ở Lán Na, người Thái đã tiếp thu Phật giáo Theravada Pagan và tạo ra những công trình kiến trúc tháp thuộc kiểu Phra Ched hình quả chuông úp trên một nền nhiều bậc có đỉnh búp măng. Bên cạnh đó, có thể thấy, thời kỳ Sukhothai, tượng Phật được xem là một tác phẩm nghệ thuật đặc sắc. Hai tác phẩm nghệ thuật mang phong cách Sukhothai là pho tượng Phật ngồi và một đầu tượng Phật. Với tượng Phật Sukhothai, người Thái đã bám sát vào việc thể hiện những vẻ đẹp siêu nhân của Đức Phật vốn được miêu tả trong các kinh sách và thể hiện trên những bức tượng ở Ấn Độ (Quế Lai, 1999, tr.155). Ở miền Trung Thái Lan, đặc biệt là ở Nakhon Pathom đã phát hiện nhiều hiện vật như bánh xe luân hồi bằng đá, các tấm thờ có kinh Phật bằng đất nung. Các hình Phật tìm thấy ở Nakhon Rachasima và Sungai Kolok đều thuộc phong cách Amaravati của Ấn Độ (thế kỷ I - III) (Vũ Dương Ninh, 1999, tr.168).

Tiếp thu từ Ấn Độ, nhưng kiến trúc tôn giáo ở Thái Lan mang một phong cách riêng. Chùa Thái với một lối kiến trúc nhiều chức năng khác nhau, rộng về không gian. Một số ngôi đền lại gần gũi với kiến trúc Ăngkor, được xây dựng theo kiểu điện tháp như đền Wat Mahathat, ngôi đền này dùng thờ Phật nhưng lại mang phong cách Bà la môn. Đền Phra Prang Sam Yot có rất nhiều tượng Phật bằng đá nhưng trang trí của ngôi đền không mang tính chất Phật giáo. Theo các nhà nghiên cứu, đây là ngôi đền có nguồn gốc kiến trúc Bà la môn được dùng vào việc thờ Phật. Với quá trình tiếp biến văn hóa, người Thái bằng cảm hứng sáng tạo, kết hợp nhiều yếu tố lịch sử, văn hóa bản địa đã tạo ra những giá trị văn hóa, tôn giáo đặc sắc, có sự hòa quyện và tinh tế, mang bản sắc riêng.

Sân khấu kịch của Thái Lan cũng có ảnh hưởng ít nhiều của Hindu giáo. Tiêu biểu là loại hình kịch Nang (một hình thức kịch rối bóng) ra đời ở Thái Lan vào thế kỷ XV. Trong

loại hình kịch này, có nhiều loại rối khác nhau, trong đó có ba con rối quan trọng mang hình thần Vishnu, thần Shiva (bảo trợ sân khấu) và thần Riksi. Tương tự như kịch Nang, kịch Khon cũng là một loại hình mang đậm tính chất tôn giáo, xuất hiện vào trước năm 1252, có nguồn gốc từ Nam Ấn Độ (Quế Lai, 1999, tr.176). Với loại hình kịch Khon này, các diễn viên đều đeo mặt nạ và hóa trang, họ chủ yếu là nam giới.

Một số loại hình múa được biểu diễn trong cung đình, những nghi lễ của nhà vua thường có nguồn gốc từ Ấn Độ và khi vào Thái Lan thì được sáng tạo theo truyền thống múa dân gian Thái. Người Thái vừa sáng tạo, vừa lưu truyền những nét văn hóa truyền thống mang dấu ấn của văn hóa Ấn Độ.

Phật giáo đã trở thành tư tưởng chủ đạo của các quốc gia cổ xưa trên đất Thái từ Tharavadi, Hariphunchai, Lán Na, Sukhothai, Ayutthaya... Do đó, những quan niệm, phong tục tập quán, lễ hội của Thái Lan được hình thành trên cơ sở dung hòa giữa yếu tố bản địa và Phật giáo. Đạo Phật có vị trí rất cao trong xã hội Thái Lan. Đời sống nhân dân Thái đều gắn với nhà chùa. Nhà chùa không chỉ là trung tâm tôn giáo mà còn có vai trò to lớn trong đời sống chính trị - xã hội. Đạo Phật ở Thái Lan là công cụ quan trọng trong việc nâng cao dân trí, thống nhất dân tộc và chính trị (Nguyễn Duy Thiệu, 1997, tr.262). Người dân Thái Lan sùng bái đạo Phật và họ xem tượng Phật không phải vật để mua bán, cũng không đơn thuần là một tác phẩm nghệ thuật. Tượng Phật là để thờ cúng, không phải để trang trí (Phó Đài Trang, 1997, tr.70).

Ban đầu, tín ngưỡng tôn giáo sơ khai của người Thái là tục thờ thần linh và gia tiên, người Thái ít biết đến Phật giáo. Tuy nhiên, dân tộc Thái đã nhận thức được rằng, với những tín ngưỡng, tôn giáo sơ khai cùng với nền văn hóa, xã hội chưa lớn mạnh thì cộng đồng dân tộc khó phát triển. Trong khi đó, Phật giáo với những quan niệm, giáo lý tích cực có thể làm nền tảng cho sự thống nhất và phát triển dân tộc. Họ đã tích cực tiếp nhận đạo Phật lan tỏa từ Ấn Độ sang, đặc biệt các vị vua Thái Lan đã sử dụng đạo Phật vào trong công cuộc trị quốc, an dân của mình.

Có thể nói, không có một tôn giáo nào ăn sâu, bén rễ và có ảnh hưởng sâu sắc ở Thái Lan như đạo Phật. Đạo Phật có một vị trí cao trong đời sống, văn hóa, xã hội Thái Lan ngay giai đoạn đầu hình thành nên dân tộc Thái. Người Thái tuy đến muộn nhưng họ đã biết hài hòa với văn hóa Môn, Khome mang trong mình sắc thái văn hóa Ấn Độ. Trải qua các triều đại khác nhau, với những biến thiên, thăng trầm của lịch sử, Phật giáo đã trở thành quốc giáo ở Thái Lan và có ảnh hưởng sâu sắc trong đời sống văn hóa, chính trị của quốc gia này. Tuy nhiên, tiếp nhận Phật giáo vào các thế kỷ đầu Công nguyên qua các quốc gia người Môn, người Khome đúng vào lúc đạo Phật đang có những cải cách về quan niệm, đạo đức. Do đó, Phật giáo Thái Lan mang nặng những yếu tố đạo đức và luân lý. Đối với quần chúng thì mục tiêu chính của Phật giáo là giải thoát đạt tới cõi niết bàn. Trong khi đó, quan niệm về luân hồi, nhân quả lại chiếm vị trí hàng đầu và liên quan tới quy phạm đạo đức (Quế Lai, 1999, tr.32). Sự tiếp nhận Phật giáo của Thái Lan vừa mang tính cởi mở vừa thể hiện tinh thần cầu thị đồng thời sự vận dụng khá tích cực, linh hoạt của người Thái. Khi vào Thái Lan,

đạo Phật đã tạo cho người dân biết thống nhất, hòa hợp tinh thần, biết thích nghi với những điều kiện kinh tế, xã hội ở một vùng đất mới, đồng thời hướng đến mục đích hướng thiện. Chính điều này đã trở thành nếp sống, tập quán chú trọng đến con người, đến cái tốt đẹp trong văn hóa của dân tộc Thái.

Không chỉ ảnh hưởng trên phương diện tôn giáo, chữ viết của Thái Lan cũng ảnh hưởng bởi chữ Pali của Ấn Độ và nhà vua Ram Khăm Heng dưới thời kỳ Vương quốc Sukhothai đã có những cải tiến để trở thành chữ viết chính thức của dân tộc Thái. Có thể thấy, yếu tố Pali - Sanskrit vẫn ghi dấu ấn mạnh mẽ trong tiếng Thái Lan hiện đại, đặc biệt là trong lĩnh vực cấu tạo từ. Chữ viết Thái Lan vay mượn từ hệ thống chữ viết của Nam Ấn Độ xâm nhập vào vùng Pegu (Myanmar) từ thế kỷ VI (Viện Nghiên cứu Đông Nam Á, 1998, tr.177-178). Văn hóa, tôn giáo Ấn Độ còn lan tỏa vào văn học, thơ ca của Thái Lan. Văn học Thái Lan mô phỏng và bám sát các chủ đề có trong văn học Phật giáo Ấn Độ. Các tác giả đều là những người tu luyện trong nhà chùa, họ vừa là nhà sư, vừa là nhà thơ, nhà văn. Mặc dù mô phỏng văn học Phật giáo Ấn Độ nhưng văn học Thái Lan không rập khuôn, mà có sự sáng tạo về chủ đề và nhân vật.

Ngoài ảnh hưởng của đạo Phật, Thái Lan còn ảnh hưởng bởi đạo Bà la môn, đạo Hồi. Sự kết hợp nhuần nhuyễn giữa các tôn giáo này với tín ngưỡng bản địa đã hình thành nên nền văn hóa Thái Lan ngày nay. Có thể thấy, cùng với sự hình thành, phát triển của các quốc gia sơ kỳ trên đất Thái Lan trong thời kỳ cổ trung đại (các quốc gia của người Môn, người Khmer, người Mã Lai, người Thái), sức mạnh quốc gia cũng được khẳng định và ngày càng lớn mạnh. Theo đó, nền văn hóa truyền thống Thái Lan cũng phát triển. Trên nền tảng sức mạnh và thống nhất dân tộc, các nền văn hóa của các quốc gia sơ kỳ đã có sự kế thừa, tác động qua lại rất chặt chẽ mà cái nền chủ đạo là văn hóa Phật giáo Ấn Độ (Viện Nghiên cứu Đông Nam Á, 1998, tr.182).

Nằm trong không gian văn hóa phương Đông, trải qua những biến thiên của lịch sử, với nền văn hóa, văn minh nông nghiệp lúa nước kết hợp với giáo lý Phật giáo và Bà la môn giáo, dân tộc Thái không chỉ hội lưu cùng văn hóa Đông Nam Á nói chung mà còn tiếp nhận nhiều giá trị văn hoá khác, đặc biệt là văn hóa, văn minh Ấn Độ để hình thành nên nền văn hóa mang bản sắc riêng biệt.

Kết luận

Trên bình diện chung của cơ tầng văn hóa Đông Nam Á, sự ảnh hưởng của văn hóa, tôn giáo Ấn Độ đối với các nước rất sâu sắc. Quá trình Ấn Độ hóa diễn ra theo cách thức hòa bình và các nước Đông Nam Á, trong đó có Vương quốc Thái Lan, đã tiếp nhận những giá trị văn hóa đó một cách sáng tạo, có chọn lọc. Có thể nói, vai trò của văn hóa Ấn Độ đối với sự hình thành và phát triển của văn hóa các quốc gia Đông Nam Á là rất lớn. Trên nhiều phương diện khác nhau như tôn giáo, ngôn ngữ, văn học nghệ thuật, kiến trúc, điêu khắc... Thái Lan đã tiếp thu, ảnh hưởng từ Ấn Độ thông qua các vương quốc sơ kỳ của người Môn, Khmer, người Thái... Quá trình tiếp thu này không phải mang tính thụ động mà còn diễn ra một cách linh hoạt, chủ động, sáng tạo. Do đó, các giá trị văn hóa bản địa của người Thái

không bị thay thế hay áp đặt. Một quá trình cộng sinh đã diễn ra từ các thế kỷ đầu Công nguyên trở đi. Văn hóa Thái Lan hình thành và phát triển với sự kết hợp hài hòa giữa yếu tố văn hóa bản địa và văn hóa Ấn Độ. Những lan tỏa của văn hóa Ấn Độ ở Thái Lan đã góp phần tạo nên những thành tựu văn hóa đặc sắc của quốc gia Phật giáo này.

Tài liệu tham khảo

1. Quế Lai (Chủ biên) (1999). *Thái Lan truyền thống và hiện đại*. Nxb. Thanh niên, Hà Nội.
2. Vũ Dương Ninh (1999). *Lịch sử văn minh thế giới*. Nxb. Giáo dục, Hà Nội.
3. Nguyễn Duy Thiệu (1997). *Các dân tộc ở Đông Nam Á*. Nxb. Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
4. Lương Duy Thứ (2000). *Đại cương văn hóa phương Đông*. Nxb. Giáo dục, Hà Nội.
5. Phó Đài Trang (1997). *Văn hóa Thái Lan*. Nxb. Văn hóa, Hà Nội.
6. Viện Nghiên cứu Đông Nam Á (1998). *25 năm nghiên cứu các nước Đông Nam Á*. Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội.